

TOTAL KÖR BİR ÖĞRENCİNİN ÖĞRENMESİNDE DOKUNMA, İŞİTSEL BİLGİLENDİRME, HİSSETME VE MÜZE

Serap BUYURGAN*

Halil DEMİRDELEN**

Öz

Müzeler, tarihi, sanatsal, kültürel, bilimsel ve doğaya ait eserleri içinde barındıran, tüm insanlara yönelik en heyecan verici ve kalıcı öğrenmeyi gerçekleştirebilecek öğrenme mekanlarıdır. Ancak bunun için müzeyi ziyaret edecek kişi ya da grubun seviyesine ve amaca yönelik bir ziyaret programı organize edilmelidir. Bu amaçtan hareketle araştırmada, müzede özel öğrenme yöntemlerine ihtiyaç duyulan total kör bir üniversite öğrencisi için, Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ne, Anadolu Uygarlıklarının yaşam biçimlerini, inançlarını ve sanatlarını öğretmeye yönelik bir müze ziyareti programlanır. Müzede öğrenme, işitsel bilgilendirmelerle, önceden belirlenen bazı eserlerin taklitlerine, kopyalarına dokunarak, hissederek, meraklı sorularının cevapları verilerek, çalışma kağıtları kullanılarak ve müze eğitim atölyesinde yapılan uygulama çalışması ile gerçekleşir. Araştırma bir vaka çalışmasıdır. Araştırmada çalışma kağıtları tablolara tablolarda öğrencinin sorulara verdiği cevaplar birebir verilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğrenme potansiyeli yüksek, ilgili ve heyecan verici bir öğrenmenin gerçekleştiği görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Müzede öğrenme, dokunma, işitsel bilgilendirme, hissetme

Abstract

Museums are the places which may enable the most exciting and durable learning for the people through the art pieces such as; arts of nature, culture, science. In order to achieve an exciting and durable learning, a museum visit to The Museum of Anatolian Civilizations, consistent with the aim and the level of the visiting group or for a person should be organized. Starting from this aim, a museum visit aiming at teaching the living style, beliefs and the art of the Anatolian Civilizations to a totally blind university student who can only be thought through the special teaching methods is planned in this research. Teaching in the museum is realized through an exercise done in museum workshop by using techniques such as vocal information, touching the reproductions and the copies of some pre-designated art pieces, sensing, answering the inquiring questions and using worksheets. This research is a case study and answers given by the students have been reflected genuinely and analyzed thoroughly in tables. At the end of this research, it has been observed that an interesting and exciting learning environment occurs in museums.

Keywords: Learning in the museum, touch, sound (vocal information) and sense

Yazışma adresi: * Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Teknikokullar/ANKARA, serapb@gazi.edu.tr; ** Arkeolog, Müze Eğitimcisi, Anadolu Medeniyetleri Müzesi Gözcü Sokak No: 2 Hisar/ANKARA, halildemirdelen@hotmail.com

Giriş

Öğrenmede duyu organlarının kullanımı, görme, dokunma, koklama, tat alma veya işitme son derece önemlidir; herhangi bir nesne ya da olayın algılanmasında, öğrenilmesinde katkı sağlayan faktörlerdir. Farklı engeller, bireyin kendisini ifade etmesinde ve öğrenmesinde bu duyu organlarının bazılarının kullanılmaması durumunu yaratır. O zaman engel durumuna göre oluşturulacak öğrenme ortamları ve yöntemleri önem kazanır. Görme engelli bir bireyin öğrenmesinde görme eksikliğinin yeri, diğer duyu organlarının daha aktif kullanımı ile doldurulabilir. Özellikle dokunma, işitsel bilgilendirme, tat alma ve koklama duyuları ile öğrenme en etkili ve verimli sağlanabilir.

“Fotoğraf makinasıyla büyük benzerlikler gösteren göz, çeşitli kırıcı yüzeylerden (kornea, lens), bir diyafragmdan (iris ve pupilla) ve bir kaydedici film kâğıdından (retina) oluşmuştur” (Bengisu, 1990: 3). Işık, retina üstüne düştüğü zaman sensoryal sinir ucu görevini yapan koni ve basillere bir uyaran rolü oynar. Yabancı bir cisimle deriye temasın değme hissine sebep olması gibi, retinanın da ışıkla uyarılması görme hissine sebep olur (Miller, 1989). Ancak gözün görmeyle ilgili hayati bölümlerindeki bir zedelenmeden kaynaklanan yetersizliklerden, göz güllüsünün yanlış boyutlarda oluşmasından dolayı gözün nesnelere odaklanmasındaki güçlüklerden ve görsel bilgiyi yorumlayan beyindeki görme bölümünün istenildiği gibi çalışmamasından dolayı az görme ya da körlük oluşur. Yasal olarak kör bütün düzeltmelerden sonra iki gözle görmesi 1/10'dan aşağı olan ve günlük yaşamında görme gücünden yararlanamayan bireylere denir. Az gören, bütün düzeltmelerden sonra iki gözle görmesi 3/10 olan ve günlük yaşamda görme gücünden ancak çeşitli yardımcı araçlarla yararlanabilen bireylerdir. Eğitsel açıdan kör, ağır derecede görme keskinliği kaybı olan, öğrenmesi dokunarak işiterek konuşan kitaplardan dinleyerek gerçekleştirebilen bireylerdir. Az gören ise, büyüteçle normal puntolu ve büyük puntolu yazılı materyali okuyabilecek, geometrik şekilleri ve renkleri ayırt edebilecek kadar görme yetersizliğinden etkilenen kişilerdir (Ataman, 2006). Görme, öğrenmede önemli bir etkidir. Az gören ya da kör öğrencilerin (total kör) öğrenmesinde bu eksikliğin giderilebileceği özel öğrenme yöntemleri ve farklı mekânlar önemlidir. Müzeler de her alana ait objeleri içinde barındıran, her yaş grubu ve engele sahip insanların öğrenmesinde en önemli eğitim mekânları olabilirler. Özellikle gelişmiş ülkelerde müzeler eğitim faaliyetlerini her geçen gün artırmakta, insanların ilgisini çekebilecek yenilikler peşinde koşmaktadırlar. Tarihin, kültürün, sanatın ve bilimin yaşayarak öğrenilmesinde en etkili öğrenme mekânları olan müzeler eğitimin içerisinde aktif olarak yerini almaktadır (Buyurgan ve Mercin,

2005). Müzeler ailelere, okul gruplarına, öğretmenlere, halka, engellilere (bireysel ya da grup hâlinde), kurumlara ve idarecilere yönelik eğitim hizmetleri sunmaktadır.

Kör ve Az Görenlere Yönelik Müzede Eğitim

Müze pedagojisi, insanlar arası iletişimi ve etkileşimi geliştirici bir alan olarak müze ve galerilerin her yaş insan için ideal bir öğrenme ortamı olmasını amaçlar. Hamburg’da yapılan müze pedagojisi seminerinde, müze-okul, öğretmen, öğrenci gruplarının etkileşim içinde yaptıkları çalışmalarda birçok önemli hazırlığın yanında, müze ziyareti ile ilgili programda kullanılacak yöntemlerin büyük önem taşıdığı, hedeflerin saptanması ve yaş gruplarına göre planlanmasının önemi vurgulanır (Paykoç ve Baykal, 2000). Eğitim tüm bireylerin hayatına yön verir. Kör öğrencilerin öğrenmesinde ve geleceklerini oluşturmasında da önemli bir yere sahiptir. Müzeler de her alana ait objeleri içinde barındıran zengin öğrenme deneyimleri sunan mekânlardır. Ancak, müzede heyecan verici ve etkin bir öğrenmenin gerçekleşebilmesi için müzeyi ziyaret edecek kişi ya da grubun seviyesine ve amaca yönelik bir program organize edilmelidir.

1960 ve 1970’lerde gelişmiş ülkelerdeki müzelerde özel gereksinimler için sunumlar artar. 1975’te Leicester’de düzenlenen bir konferansta farklı formda engeller, zihinsel gerilik, fiziksel özür ve görme bozukluklarını da kapsayarak belirlenir ve tartışılır. 1976’da Tate Galerisi’nde “Körler İçin Heykel” adı verilen bir sergi gerçekleşir. Bu sergiye eserlerin bazıları koleksiyonlardan alınır, bazıları da özel olarak tahsis edilir. 1980’ler boyunca yapılan sergiler, özellikle heykelde, dokunma döneminin başlangıcı olur (Greenhill, 1999).

1970’lerin başlarında Modern Sanatlar Müzesi’nde (MoMA, New York) kör ve görme engelli ziyaretçilere yönelik, koruyucu eldivenlerle, seçilen heykellere dokunma turları düzenlenir. Ancak bu turlar yalnızca müzenin küçük bir koleksiyon grubu ile sınırlıdır. 1991 yılında MoMA Eğitim Bölümü yirmi beş kişilik kör ve görme engelli grup ile bir eğitim programı düzenler. Sonuçta bu ziyaretçilerin müze koleksiyonlarından isteklerine yönelik düzenli bir program devreye sokar. Bu bulgular Körler İçin Sanat Eğitimi birliğinin iş birliği ile geliştirilir; dokunsal resimlerden oluşan bir set ve sürekli sergilerdeki eserleri anlatan işitsel anlatımlar oluşturulur (Housen and DeSantis, 2003). Bugün Modern Sanatlar Müzesi’nin eğitim aktiviteleri içerisinde kör ve az görenlere yönelik sanatı görme, dokunma ve görsel tanımlama hizmetleri sunulmaktadır. Sanatı görme programı kör ve az gören yetişkinlere yönelik ayda bir uygulanan bir programdır. Dokunma turları yine kör ve

az görenlere yönelik koleksiyonlardan seçilmiş heykel ve düzenleme objeleri ile gerçekleştirilir. Bu turlar müzenin galerilerinde ve heykel bahçesinde bireysel ya da gruplara, özel yetişmiş elemanlar tarafından verilir. Görsel tanımlamalar hizmeti de kör ve az görenlere yönelik yalnızca İngilizce yapılır. Bu programın amacını müze koleksiyonlarındaki çalışmaların ana noktalarını detaylandırmak oluşturur (<http://www.moma.org/education>, 2007). 1870 yılında kurulan Metropolitan Sanat Müzesi'nde (New York) geniş izleyici kitlesine yönelik programlar vardır. Tüm bu programlar engelliler için de onların ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde adapte edilmiştir. Müzede, kör ve görme engelliler için öğrenme araçları: dokunma koleksiyonları, sözlü betimleme turları, dokunsal resimler, kurslar ve atölyeler, büyük baskılar, Braille alfabesi ile bilgilendirmeler, işitsel yollarla rehberlik ve galerilerde rehberle ya da tek olarak düzenlenen dokunma turlarıdır (Mc Ginnis, 2003). Birmingham Sanat Müzesi'nde (İngiltere) kör ve görme engelli öğrenciler ve yetişkinler için müzedeki resim koleksiyonları, Asya, Afrika ve Amerika heykelleri gibi eserlerle müze turları düzenlenir. 1990 yılında Dr. Seymour Hoffman görme engelliler için objelerin etrafında kabartma çizgiler oluşturarak resimleri hissetmelerini sağlayacak yöntemi geliştirir. Kör ve görme engelliler için Birmingham Sanat Müzesi'ndeki öğrenme araçları; dokunma ile algılanabilecek üç boyutlu hale getirilen resimler, sanat dönemlerine ait müzik, sanat ve sanat tarihi geçmişini anlatan sözel açıklamalar ve kör ve görme engelliler için hazırlanan kataloglardır (Tharaud Brasher, 2003). 1993'te açılan Omero Müzesi'nde (İtalya) üç boyutlu modellerle, sözel anlatımlarla, Braille alfabesi katalog ve duvar etiketleri ile ve büyük baskılarla her yaşta görme engelli ve körlere yönelik tematik turlar vardır (Grassini, 2003).

Ülkemiz müzelerinden bazılarındaki kör ve görme engellilere yönelik eğitim hizmetleri de şöyledir: Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde 2002 yılından itibaren başlayan kör ve görme engelli öğrencilere yönelik eğitim programları vardır. Bu öğrencilere eğitim atölyesinde de uygulama çalışmaları yaptırılmaktadır. Ankara Körler Okulu, Artı Özel Eğitim Merkezi ve Gönül Turgut Özel Eğitim Merkezi ile bu programlar uygulanmaktadır. Kör ve görme engelli öğrencilere eserleri dokunarak hissetmeleri, incelemeleri için bazı eserlerin taklitleri yapılır (sikke, güneş kursları, tabletler, çanak-çömlek, takılar gibi); öğrencilere eserlerle ilgili bilgiler verilir; onların ne düşündükleri sorulur. Böylece düşünce sistemlerinin geliştirilmesi sağlanır (Demirdelen, 2008). Rahmi M. Koç Müzesi'nde 2004 yılında Altı Nokta Körler Vakfı ile "Görme Engelliler Eğitim Projesi" başlatılır. Projeye görme engelli ilköğretim okulları dâhil edilir. Beşer kişilik gruplarla müze ziyaret edilir. Bu ziyaretlerde on beş müze objesi kullanılır (örn. Zeytinyağı Fabrikası,

Malden Buharlı Otomobil, Penny Farthing Bisikleti, DC-3 Uçağı, Denizaltı). Ziyaret sürecinde müze görevlisi tarafından objeyle ilgili anlatım yapılır; dokunarak incelenir; makinelerin, motorların sesleri dinletilir; iki farklı otomobile dokunarak ve içine binip inceleyerek karşılaştırma yaptırılır; tramvay, uçak ve denizaltıya binilir. Otomobil ve otobüs ile bir tur attırılır. Ayrıca sergilerde (Leonardo da Vinci Sergisi) kör ve görme engelliler için Braille alfabesi ile etiketler hazırlanır (Bayam, 2008). Sakıp Sabancı Müzesi de 2005 yılında getirdiği Picasso sergisinde körlere bir eğitim hizmeti sunar. Braille alfabesi ile Picasso'nun hayatını, sanat alanındaki gelişimini ve eserlerini anlatan 24 sayfalık büyük bir dosya hazırlar. Bu dosyada eserlerinden bazıları kabartma olarak çizilir ve altlarında açıklamaları yer alır. İstanbul Modern Sanat Müzesi de özel ihtiyaçları olan çocuklara özel programlarla sıradan bir ziyaretçi olmanın ötesine geçerek müze koleksiyonu ile etkin bir biçimde karşılaşma yolları sunar (<http://www.istanbulmodern.org/tr>, 2008). Görüldüğü gibi dünya ve ülkemiz müzelerinde kör ve az görenlere yönelik çeşitli eğitim hizmetleri vardır. Müzelerin onlar için de etkin öğrenme mekânları hâline getirilmesi istenmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, total kör bir öğrenci için özel öğrenme yöntemlerini içinde barındıran seviyeye ve amaca yönelik hazırlanmış çalışma kâğıtları ile programlı bir müze ziyareti organize etmek ve bu süreci ve öğrenmedeki kazanımlarını ortaya koymaktır. Bu amaçtan hareketle araştırmada, “Görme Engellilerde Resim ve Modelaj Öğretimi” dersi kapsamında, total kör bir üniversite öğrencisi için Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ne, Anadolu'da yaşamış uygarlıkların yaşam biçimlerini, inançlarını ve sanatlarını öğretmeye yönelik bir müze ziyareti organize edilir. Müze ziyaret programında öğrenme, dokunarak, işitsel bilgilendirmelerle, görsel betimlemelerle, soru ve cevaplarla düşünce üretmek, hazırlanan çalışma kâğıtları ve müze eğitim atölyesindeki uygulama çalışması ile gerçekleşir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmanın modeli nitel araştırma yöntemlerinden vaka çalışmasıdır. Bu araştırmada, müzede dokunarak işitsel bilgilendirme yapılarak hissederek ve çalışma kâğıtları ile amaca yönelik hazırlanmış programlı bir müze ziyaretinin kazanımları

ve etkisi total kör bir üniversite öğrencisi üzerinde uygulandığı için bir vaka çalışmasıdır (Karasar, 2002).

Denek

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Görme Engelliler Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencisidir. Araştırmanın yapıldığı 2007 yılında üçüncü sınıfa devam etmektedir. Akraba evliliğinden dolayı %100 görmüyor (total kör). Doğuştan kördür.

Veri Toplama Aracı

Araştırma verileri açık uçlu sorulardan oluşan üç adet çalışma kağıdı, müze ziyareti sürecinde çekilen fotoğraf ve notlardan ve müze ziyareti sonrasında öğrenciye yazdırılan, müze ziyareti ile ilgili duygularını anlatan kompozisyondan elde edilmiştir. Toplam on beş sorudan oluşan veri toplama araçları, müze nedir, müze çeşitleri nelerdir, Anadolu Medeniyetleri Müzesi ve içinde sergilediği farklı uygarlıklara ait eserler, müzede öğrenmenin kazanımları, görme engelli ve körlerin günlük hayatta karşılaştıkları bazı sorunların tespiti ve Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin neden önemli bir müze olduğunu ortaya koymayı amaçlayan sorulardan oluşmuştur. Uzman görüşü alınarak çalışmaya son şekli verilmiştir.

Verilerin Analizi ve Yorumu

Çalışma kâğıtlarında yer alan açık uçlu sorulara ait cevaplar aynı şekilde yazılarak tabloleştirilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmada yine müze ziyareti sürecinde çekilen fotoğraflar ve tutulan notlar da yorumlanmıştır.

Müze Ziyareti

Müze ziyareti üç aşamada gerçekleştirilir. Öncesinde Anadolu Medeniyetleri Müzesi Eğitim Birimi ile bağlantı kurulur; müzeyi ziyaret edecek uygun bir gün belirlenir. Araştırmacılar tarafından dokunarak öğrenmede kullanılacak objeler belirlenir; çalışma kâğıtları hazırlanır; müzede sergilenen eserlerden hangileri ile bilgilendirmeler yapılacağı belirlenir; eğitim atölyesinde hangi uygulamanın yapılacağı kararlaştırılır. Gerekli yazışmalar yapılır, izinler alınır. Müzeye gidilecek araç ayarlanır. Öğrenci, müzeye gidilecek gün, saat ve nasıl gidileceği ve kendisine

y6nelik m6ze ziyaret programı ile ilgili bilgilendirilir. M6zeye g6rme engelli 6đrenci b6t6n sınıf arkadaşları ile birlikte g6t6r6l6r (g6rme problemi hi6 olmayan otuz 6đrenci ile). Ancak g6rme engelli 6đrenci ve sınıf arkadaşları i6in bazı ortak noktaları olan iki farklı m6ze ziyaret programı organize edilir. G6ren 6đrencilere y6nelik uygulama ayrı bir 6alışma olarak verilmiştir.

M6zede

6niversitenin bah6esinde buluşulur. 6đrenci g6z6nde g6neş g6zl6đ6, kolunda bir sınıf arkadaşı y6z6nde heyecanlı kocaman bir g6l6msemi ile gelir. 3 Mayıs 2007 tarihinde 6niversitenin otob6s6 ile m6zeye gidilir. 6đrenci otob6sten iner inmez, m6zenin dış kapısından (bah6e kapısı) itibaren arkadaşları ile fotoğraf 6ektirmeye başlar. M6ze kapısından 6đrenci giriş biletini kendisi okutur ve i6eri girer. G6rme engelli (total k6r) 6đrenciye t6m m6ze ziyareti boyunca sınıf arkadaşları koluna girerek eşlik eder. Bir elinde de bastonu vardır. İlk heyecan m6ze bah6esinde yaşanır. Bah6ede bulunan heykelleri ayrıntılı olarak dokunarak inceler, bu esnada son derece heyecanlı olduğu g6zlemlenir. M6zenin giriş kapısının 6n6nde sınıf arkadaşları, hocası ve m6ze eğitimcisi ile fotoğraf 6ektirir. G6z6nde g6neş g6zl6kleri vardır. Dudakları g6l6msemektedir. Ancak sadece dudaklarının değil g6zlerinin i6inin de g6ld6đ6 hissedilmektedir. Fotoğraf 6ekiminden sonra m6zenin i6ine girilir. Orta salona gidilir ve daha m6ze ile ilgili bilgilendirme yapılmadan ilk 6alışma kağıdı uygulanır. T6m 6alışma kâğıtları uygulanırken araştırmacılardan birisi 6đrenciye soruları okur ve verdiği cevapları aynen yazar.

Bulgular ve Yorumlar

Bu b6l6mde m6zenin bilgilendirmeler eşliğinde, g6rsel betimlemelerle, soru ve cevaplarla gezilmesi ve dokunarak, hissederek 6đrenme s6reci yer almaktadır. Yine bu b6l6mde araştırmada kullanılan 66 adet 6alışma kağıdında yer alan sorular ve cevapları tablolafıtrılmış ve yorumlanmıştır.

Tablo 1

Bilgilendirmeler Öncesi Sorulan Sorular ve Cevapları

Sorular	Öğrenci Cevapları
Müze ne demektir?	Sanatsal değeri bulunan, tarihsel belge niteliği taşıyan belirli dönemleri simgeleyen yapıtların sergilendiği açık veya kapalı mekânlardır.
Hangi tür müzeler vardır?	Açık Hava Müzeleri
Daha önce hiç müzeye gittin mi? İsimlerini yazar mısın?	Bergama Müzesi'ni gezdim. İzin alarak gezdim. Camların dışındaki her şeye dokunabileceğim söylendi. Çok güzel mermerler vardı.
Müzelere eserler nerelerden gelmektedir?	Kazılar, tesadüfen bulunan, bağış, kaçak olarak saklananların ele geçirilmesi ile.
Müzeler ne işe yararlar?	Zamanın objesel kaydını tutar. Korunabilir kültürel yapıtların geleceğe ulaştırılmasını sağlar.

Tablo 1’de araştırmaya katılan görme engelli öğrenciye uygulanan ilk çalışma kâğıdında yer alan sorular ve cevapları yer alır. Tablo 1’deki sorulara verilen cevaplar öğrencinin belirli bir bilgi birikimine sahip, öğrenmeye açık, kendini geliştiren bir genç olduğunun göstergesidir. “Müze nedir?” ile ilgili tanımı, müzeye eserlerin geliş şekilleri ve müzelerin ne işe yaradığına ait düşünceleri okuyan ve merak eden bir birey olduğunun kanıtıdır. Öğrenci daha önce Bergama Müzesi’ni izin alarak gezdiğini ifade eder. Camların dışındaki eserlere dokunduğunu, çok güzel mermerler olduğunu söyler. Görme engelli bireyler için gezdiği müzenin ve içinde sunduğu dünyanın akılda kalıcı olabilmesi ve öğrenmenin daha somut gerçekleşebilmesi için müzelerin kör ve az görenlere engellerini ortadan kaldıracak öğrenme ortamları sunması gereklidir. Görme engellilerin eserlere dokunmaları soyut kavramları somutlaştırmasına ve daha heyecan verici öğrenmenin gerçekleşmesine ortam hazırlar. Sadece dokunma değil, işitsel bilgilendirmeler de öğrenmeyi destekler. Çalışma kâğıdı doldurulduktan sonra araştırmacılar tarafından tüm soruların cevapları detaylı bir şekilde verilir. Öğrencinin bilgi birikimi, bakış açısı iyice zenginleştirilir.

Müze, müze eğitimcisinin/ders öğretmenin bilgilendirmeleri eşliğinde, soru cevaplarla, karşılıklı fikir alış veriş ile gezilir. Anadolu Medeniyetleri Müzesi, iki Osmanlı yapısı olan Mahmut Paşa Bedesteni ve Kurşunlu Han’da yer alır. Müze 19

Nisan 1997 tarihinde İsviçre'nin Lozan kentinde 68 müze arasında birinci seçilerek "Avrupa'da Yılın Müzesi" unvanını elde eder. Bugün kendine özgü koleksiyonları ile dünyanın sayılı müzeleri arasında yer alan Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde, Anadolu Arkeolojisi, Paleolitik Çağ'dan başlayarak günümüze kadar kronolojik bir sırayla sergilenir (Anadolu Medeniyetleri Müzesi, 3-11). Öğrenciye, mağara duvarlarına bitki köklerinden elde edilen boyalarla yapılan duvar resimleri anlatılır. Neolitik Çağ'da yapılan ana tanrıça heykelciğinin bolluk ve bereketin simgesi olduğu söylenir, heykelcik sözel betimlemelerle tasvir edilir. Kil ile yapılan çanak çömleklerin (seramik) önceleri elle yapıldığı ve güneşte kurutulduğu, daha sonra pişirildiği, MÖ 3000'li yılların sonuna doğru seramik çarkı kullanıldığı ilave edilir. Tüm müze dönemini en iyi anlatan eserler önünde işitsel bilgilendirmelerle, sözel betimlemelerle, soru cevaplarla gezilir. Bu aşamada görme engelli öğrenci eserlere dokunamaz (zaten eserler camekânlar arkasındadır); ancak yapılan bilgilendirmeler, eserlerin sözel tasviri ve sorduğu sorulara verilen cevaplarla anlamaya, öğrenmeye ve görmeye çalışır. Total kör olan Dr. Dennis Sparacino, Metropolitan Müzesi'ni ziyaret ettiği bir günde başkasının gözü ile görmenin nasıl bir şey olduğunu anlatır. Bazen müzeyi gezerken sesli bilgilendirme cihazını kapattığını ve diğer ziyaretçilerin eserlerle ilgili konuşmalarını dinlediğini söyler. O zaman gören insanların gözünden parmaklarını mecazi olarak eserin üzerinde gezdirdiğini düşündüğünü ve hafızasında eseri inşa ettiğini açıklar. Sonuçta diğer insanların gözüyle sanat eserine dokunduğunu hissettiğini ifade eder (Sparacino, 2003).

Sikkelerin önünde bilgilendirme yapılır. Sikkelerin M.Ö. 650'li yıllarda ilk kez Lidyalılar tarafından kullanılan madeni para olduğu söylenir. Altın, gümüş, bronz ve elektrik gibi madenlerden yapıldığı, toplumların sosyal konumunu ve ekonomik gücünü gösterdiği ilave edilir. Üzerindeki fotoğraf, şekil ve yazılardan ait olduğu uygarlığı, ne amaçla yapıldığını ve miktarını anlayabileceğimiz söylenir ve sikkelerin önünde akıcı, esnek ve özgün düşünmeyi sağlayan ikinci çalışma kâğıdı uygulanır.

Tablo 2

Sikkeler Karşısında Uygulanan Çalışma Kâğıdında Yer Alan Sorular ve Cevapları

Sorular	Öğrenci Cevapları
Paranın insan hayatındaki rolü nedir?	Elde tutulamayan, ele alınamayan yitenin ve yetenin sembolü.
İnsanlar para kullanmadan önce nasıl alışveriş yapıyorlardı?	Takas yöntemiyle
Sence insanlar en az yüz yıl sonra alışverişlerinde ne kullanacaklar?	Chip para kullanacaklar.
Sence günümüzde kullanılan kâğıt ve madeni paralar görme engellilerin kullanımına uygun mudur? Neden?	Hayır. Kâğıt paraların dokunsal hiçbir farklılığı yok. Madeni paralar uygun. Hissedebiliyoruz. Şu anda kâğıt para kullanmıyorum. Banka kartlarına mahkûmum. Kâğıt para kullanırken çok bariz bir sorun yaşamadım ama huzurlu da değilim. İnsanlara güvenmek zorunda kalıyorum.

Tablo 2’de yer alan çalışma kâğıdının amacı, araştırmaya katılan görme engelli (total kör) öğrencinin paranın insan hayatındaki önemi, geçmişte kullanım şekli, gelecekte nasıl olabileceği ile ilgili düşüncelerini öğrenmektir. En önemlisi hiç görmeyen bir birey olarak bugün kullanılan paralarla ilgili görüşlerini ve sıkıntılarını ortaya koymaktır. Öğrenci günümüzde kullanılan kâğıt paraların dokunsal olmadığından ötürü körler için uygun olmadığını ifade eder. Bu nedenle kâğıt para kullanmadığını, baka kartlarına mahkûm olduğunu, şimdiye kadar bir sorun yaşamadığını ancak huzurlu da olmadığını, insanlara güvenmek zorunda kaldığını ilave eder. Neden görmeyen insanlar güven içerisinde alışverişlerini yapmasınlar? Bu onların en doğal haklarından biri değil midir? Kâğıt paralar, alan uzmanlarına da danışılarak, Braille alfabesi de kullanılarak, renk zıtlıkları oluşturularak ve daha büyük yazılarla hazırlanabilir. Braille alfabesi, körler için, iki sütunda yer alan altı noktanın çeşitli kombinasyonları ile harflerin, rakamların, noktalama işaretlerinin, matematik işaretlerinin, müzik notalarının oluşturulduğu bir alfabe sistemidir (Tuncer, 2005).

Tüm müze gezildikten sonra artık görme engelli öğrenci için müze ziyaretinin en heyecan verici bölümüne gelinir. Eski Hitit, Hitit İmparatorluk ve Geç

Hitit D6nemlerine ait eserlerin sergilendiği orta salonda, dokunarak, hissederek, meraklı sorular sorarak, cevaplarını dinleyerek, fikirler 6reterek bir 6đrenme yaşanır. G6rme engelli 6đrenci, pişmiş toprak ve bronzdan yapılmış tabak, testi, vazo 6rnekleri ile insanların ge6mişte beslenme amacıyla kullandığı kapları dokunarak tanır, 6đrenir. Giysilerin nasıl yapıldığını 6đretmek i6in, koyun y6n6n6n nasıl iplik h6line geldiği, kirmen aleti eline verilerek yaşatılır. Taş, mermer ve pişmiş topraktan yapılan heykelciklere dokunarak insana ve ge6miş uygarlıklara ait bilgi sahibi olur. G6neş kurslarının taklitleri ile ge6mişe sihirli bir yolculuk yapar. G6neş kurslarının M.6. 3000-2000’li yıllar arasında Orta Anadolu’da yaşayan Hatti Halkı tarafından kullanılan t6rensel semboller olduğunu ve din6 toplantılarda ve cenaze t6renlerinde kullanılmış olabileceğini 6đrenir. 6đrenciye Sıhhiye’de bulunan Ankara’nın sembol6 kabul edilen heykelin Hattilere ait bir g6neş kursu olduğu s6ylenir. Bu g6neş kursunun taklidine dokunarak 6zerindeki boğa ve geyik fig6rlerinin anlamlarını 6đrenir. Taklit sikkeler ile ge6miş uygarlıkların paralarını tanımaya 6alışır. Taklit ikiz idol heykelini inceler; idol6n 6ok tanrılı dinlerde tanrı ya da tanrı6a heykelciği (S6zen ve Tanyeli, 1992, 111) olduğunu 6đrenir. Taklit takılara dokunur; t6m bu 6đrenmeler esnasında y6z6 hep g6le6, heyecanlı, meraklı ve isteklidir. Tabletleri incelemesi ise bir başka olur. Yazının M6 3200’de ilk S6merler tarafından kullanıldığını, Anadolu’ya M6 2000’li yıllarda Asur Ticaret Kolonileri 6ağrı’nda geldiğini 6đrenir. Tabletleri, dokunarak, koklayarak tanımaya 6alışır. Tabletler kilden yapılmış ve kil nemli iken 6zerine kamış ile yazı yazılmıştır. Yazılar 6iviye benzediği i6in “6ivi yazısı” adını almıştır. 6đrenciye m6zede, ticari konular, hukuk kuralları ve sosyal yaşantıya ait bir6ok tablet olduğu s6ylenir. Hocası tarafından kil tabletlerin 6zerindeki 6ivi yazısında ona tanıdaık gelen harfler olup olmadığı sorulur. 66nk6 tabletlerin 6zerindeki yazı kabarma şeklinde, elle rahat6a hissedilebilir. O zaman tableti yalayıp yalayamayacağını sorar, izin alır ve yalar. Bizim g6zlerimizle yaptđımızı dili ile yapar. 6đrenmenin bu bambaşka boyutuna şahit olmak 6ok heyecan vericidir. “G6rme sorunlu 6ocuklar, 6zellikle k6rler, 6evresindeki d6nyayı tanımak i6in dokunma, koklama, tatma ve işitme kanallarını kullanmak durumundadırlar (Ataman, 2006, 259) ”. M6zede de g6rme engelli 6đrenci t6m bu kanallar yoluyla 6đrenmenin hazzını yaşar.

Son olarak eğitim at6lyesine gidilir. Orada bulunan orijinal boyutta insan ve hayvan kabartmalarının al6ı kalıplarına dokunarak Anadolu Uygarlıklarının sanat anlayışları ile ilgili de bilgi sahibi olur. Eğitim at6lyesinde bulunan, eğitim ama6lı kullanılan 66mlek6i 6arkını kullanmayı dener; kendi elleri ile sikke basar. Hatıra parayı saklamak 6zere mutlulukla cebine koyar. Eğitim at6lyesinde yaptırılan

uygulamalarla ilgili bilgilendirilir. Biraz dinlendikten sonra son çalışma kâğıdı uygulanır.

Tablo 3

Müze Ziyareti Bitiminde Uygulanan Çalışma Kağıdında Yer Alan Sorular ve Cevapları

Sorular	Öğrenci Cevapları
Gezdiğimiz müzenin türü nedir?	Arkeoloji Müzesi
Müzeye eserler nasıl ve nerelerden sağlanmışır?	Kazılarla, bağışlarla, kaçırılanların getirilmesi ile, satın alma ile
Müzedede en çok ilgini çeken eser hangisidir? Neden?	Obsidyen, bana hoş geliyor
Bu müze ziyaretinde önemli olarak neleri ilk defa öğrendin?	Para basımı
Müzedede nasıl bir ses duydun? (kahkaha, çığlık, ağlama, sessizlik vb)	Sessizlik
Sence bu müze neden önemlidir?	Geçmişin objesel kaydını tutarak geleceğin yorumuna sunar.

Tablo 3'te araştırmaya katılan total kör öğrencinin, uygulanan son çalışma kâğıdına verdiği cevapları görülür. Öğrenci müzenin bir arkeoloji müzesi olduğunu, eserlerin müzeeye arkeolojik kazılar sonucu, satın alınarak, bağışlarla ve yurtdışına kaçırılanların geri alınması ile geldiğini ifade eder. Müzedede en çok obsidyenden etkilendiğini söyler. Dokunarak öğrenme sürecinde orijinal bir obsidyeni elleri ile iyice tanımaya çalışır. Cam gibi parlak, saydam ve keskin olan obsidyen ile insanların taş aletler kullanarak ok ucu, mızrak, hançer ve bıçak yaptıklarını öğrenir. Kadınların obsidyeni ilk olarak ayna görevinde kullandıklarını öğrenince çok şaşırır. Bu müze ziyaretinde önemli olarak ilk kez para basımını öğrendiğini ifade eder. Çünkü eğitim atölyesinde kendisi para basar; bastığı parayı hep saklayacağını söyler. Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin geçmişin objesel kaydını tutarak geleceğin yorumuna sunduğu için önemli bir müze olduğunu vurgular. Kendisi de müzedede bazı eserlerin kopyalarına dokunarak geçmişi öğrenir ve gelecek ile ilgili düşüncelerini ifade eder.

Müze ziyaretinden sonraki derste, müze ziyareti ile ilgili dönüt alınır; izlenimler, bilgiler paylaşılır. Araştırmaya katılan total kör öğrenciden müze ziyareti ile ilgili duygularını yazması istenir.

Tartışma

Müzeler zengin ve birbiriyle ilişkili öğrenmeyi destekler. Tüm zamanlara ait dünyayla ilgili var olanları insanların bireysel anlam kurarak öğrenmelerine izin verir. Ziyaretçiler farklı müzelerden tarih, bilim ve sanat gibi insana ait tüm bilgileri öğrenir. Çünkü fiziksel şartlar ve çevre her zaman öğrenmeye güçlü olarak etki eder (Falk and Dierking, 2000). Anadolu Medeniyetleri Müzesi de Anadolu'da yaşamış uygarlıkların yaşam şekillerinin, inançlarının ve sanatlarının öğrenilebileceği en önemli mekânlardan biridir. Dünyada ve ülkemiz müzelerinden bazılarında az görenlere ve körlere yönelik eğitim hizmetleri vardır. Müzede öğrenmede heyecan verici ve etkin bir öğrenmenin gerçekleşebilmesi için müzeyi ziyaret edecek kişi ya da gruba ve amaca yönelik aktiviteler hazırlanması önemlidir. Bu amaçtan hareketle araştırmada total kör bir üniversite öğrencisinin dokunarak, işitsel bilgilendirmelerle, sözel betimlemelerle, soru ve cevaplarla düşünce üreterek Anadolu Medeniyetlerini tanınması, öğrenmesi gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

Günümüzde dünya müzelerinden bazılarında görme engelliler ve körlere için yepyeni projeler üretilir. Örneğin Caro Howell ve Dan Porter (2003) Tate Modern'de kör ve az görenlere yönelik bir i-map projesi gerçekleştirir; i-map bir online projesidir. Proje Matisse ve Picasso'nun eserlerine yönelik hazırlanır. Proje kör bir insanın bağımsız olarak, kendi başına, dokunmadan görsel sanat ile ilgili düşünebilmesine yönelik oluşturulur. Yine Madrid'te özel olarak görme engelli ve körlere için oluşturulmuş "Tiflologico Müzesi" vardır. Müzede sanat tarihi içerisinde yer alan yapıların (Kremlin Sarayı, Eiffel Kulesi, Parthenon, Özgürlük Anıtı gibi) örnekleri yer alır. Kör ve görme engelli sanatçıların eserleri ve körlere için geliştirilen aletlerin gelişim aşamaları, tarihçeleri sergilenir. Yine bu müzede Madrid'deki merkezler, ana kütüphane ve araştırma merkezlerinin yerleri belirtilir (Museo Tiflologico, 2003). Görülüyor ki müzeler kör ve az görenler için de geniş öğrenme ortamları sunan mekânlardır. Özellikle gelişmiş ülkelerde bu hizmetler daha yoğundur. Ülkemiz müzelerinde de kör ve az görenler için eğitim hizmetleri başlamıştır. Özel olarak hazırlanan müze ziyaret programı ile total kör bir üniversite öğrencisinin müzede öğrenmesinin kazanımlarını ortaya koyan araştırmanın, ülkemiz müzelerindeki kör ve az görenlere yönelik eğitim aktivitelerinin hazırlanmasına ve bu hizmetlerin artırılmasına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın sonucunda, total kör bir üniversite öğrencisine yönelik, dokunarak işitsel bilgilendirmelerle, hissederek, soru-cevaplarla düşündürerek ve çalışma kâğıtları ile özel olarak hazırlanan, Anadolu Uygarlıklarının yaşam biçimlerini, inançlarını ve sanatlarını öğretmeye yönelik müze ziyaretinin tamamen amacına ulaştığı görülür. Bunun en güzel kanıtı öğrencinin duygularını aktardığı cümlelerde gizlidir: “Tez canlı ve sonsuz meraklı biri olarak müze gezisi fikrini duyunca balıklama atladım. Aslında %100 görme engelli olduğum için eserlere dokunamayacak olmak biraz tedirgin etti beni. Ama sağ olsun hocam orada bazı özel uygulamaların olacağını benim de rahatça gezebileceğimi söyleyince ikna oldum. Müzeye ilk girdiğimizde bahçede karşılaştığım devasa küpler, heykeller ve rölyefler beni çok heyecanlandırdı. Hepsini ayrıntılı olarak inceledim. Daha sonra müzeye girdik. Neler bildiğimizle ilgili bir form doldurduk. Laf olsun diye getirilmediğimizi anladım o zaman. Müze gezmek ciddi bir kültür bombardımanıydı demek. Müze eğitmeni sanki o dönemlerde yaşamış da bizim için yeniden gönderilmiş gibi rahatlıkla medeniyet oluşum basamakları arasında ilişki kuruyor, objelerden yola çıkarak bize yönlendirici sorular soruyor, eksik parçaları bize bulduruyordu. Âdeta eğitiliyorduk. Güneş kursları, tabletler körler için maket olarak tasarlanmıştı. Böylece benim için soyut olan kavramlar somutlandı. O gün bir müze gezisine değil de eğitime katılmış kadar bilgi sahibi oldum. En önemlisi kendimi çok değerli hissettim. Hocama ve müze eğitimcisine borçluyum tüm bunları. Çok teşekkürler.”

Bu tek denekli (total kör bir üniversite öğrencisine yönelik), örnekte görüldüğü gibi müzeler tüm insanlar için öğrenmede en önemli eğitim mekânlarındandır. Öyleyse:

- Eğitim sürecinde kör ve az gören öğrenciler, seviyeye ve amaca yönelik hazırlanmış programlarla müzeye götürülmelidir.
- Müzede eğitim konusunda bilinçli öğretmenlerin yetişmesi için eğitim fakültelerinin bütün bölümlerinde “Müze Eğitimi ve Uygulamaları” dersi zorunlu ders olarak yer almalı ve okutulmalıdır.
- Ülkemizdeki bütün müzelerde kör ve az görenlere yönelik eğitim hizmetleri oluşturulmalı, arttırılmalı ve sunulmalıdır.

Kaynaklar

- Anadolu Medeniyetleri M6zesi'ni Koruma ve Yaşatma Derneği Yayını. *Anadolu Medeniyetleri M6zesi*. Ankara: D6nmez Ofset.
- Ataman, A. (2006). G6rme yetersizliği olan çocuklarda g6nl6k yaşam becerileri. Prof. Dr. U. T6fekioğlu (Ed.), *İşitme, konuşma ve g6rme sorunu olan çocukların eğitimi*. Eskişehir: Anadolu 6niversitesi Yayını.
- Ataman, A. (2006). G6rme yetersizliğinin çocuklar 6zerindeki etkileri. Prof. Dr. U. T6fekioğlu (Ed.), *İşitme, konuşma ve g6rme sorunu olan çocukların eğitimi*. Eskişehir: Anadolu 6niversitesi Yayını.
- Bayam, E. (2008). Rahmi M. Koç M6zesi g6rme engelliler programı ile ilgili bilgilendirme (g6r6şme).
- Bengisu, 6. (1990). *G6z hastalıkları* (3. Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Buyurgan, S. ve Mercin, L. (2005). *G6rsel sanatlar eğitiminde m6ze eğitimi ve uygulamaları*. V. 6zsoy (Ed.), Ankara: Varan Matbaacılık.
- Blind and partially sighted visitors. Internet'ten 19 Ağustos 2007'de elde edilmiştir: http://www.moma.org/education/moma_access.html
- Demirdelen, H. (2008). Anadolu Medeniyetleri M6zesi g6rme engelliler eğitim aktiviteleri ile ilgili notlar.
- Falk, J.H. and Dierking, L.D. (2000). *Learning from museums visitor experiences and the making of meaning*. USA: AltaMira Press.
- Grassini, A. (2003). Museo Omero. E.S. Axel and N.S. Levent (Edited by), *Art beyond sight a resource guide to art, creativity, and visual impairment*. New York: AFB Press.
- Greenhill, E.H. (1999). *M6ze ve galeri eğitimi*. ev: M.6. Evren ve E.G. Kapı, Yayına Hazırlayan: B. Onur, Ankara: Ankara 6niversitesi Basımevi.
- Housen, A. and DeSantis, K. (2003). "Very nice to my visual imagination memory" an inquiry into the aesthetic thinking of people who are visually impaired. E.S. Axel and N.S. Levent (Edited by), *Art beyond sight a resource guide to art, creativity, and visual impairment*. New York: AFB Press.
- Howell, C. and Porter, D. (March 8, 2003). Re-assessing practice: visual art, visually impaired people and the web. Internet'ten 19 Ağustos 2007'de elde edilmiştir: <http://www.archimuse.com/mw2003/papers/howell/howell.html>

- İstanbul Modern Sanat Müzesi, eğitim bölümü, gelecek için eğitim. İnternet'ten 05 Şubat 2008'de elde edilmiştir: http://www.istanbulmodern.org/tr/f_index.html
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- McGinnis, R. (2003). Metropolitan Museum of Art. E.S. Axel and N.S. Levent (Edited by), *Art beyond sight a resource guide to art, creativity, and visual impairment*. New York: AFB Press.
- Miller, S.J.M. (1989). *Parsons' göz hastalıkları teşhis ve tedavi*. Prof. Dr. H. Özçetin (Ed.), Ankara: Atlas Tıp Kitapçılık Yayınları.
- Museo Tiflogico (2003). E.S. Axel and N.S. Levent (Edited by), *Art beyond sight a resource guide to art, creativity, and visual impairment*. New York: AFB Press.
- Paykoç, F. ve Baykal, S. (2000). Müze pedagojisi: kültür, iletişim ve aktif öğrenme ortamı olarak müzenin etkinliğine ilişkin bir çalışma. *Müzecilikte yeni yaklaşımlar, küreselleşme ve yerelleşme. Üçüncü Uluslararası Tarih Kongresine Sunulmuş Bildiri*.
- Sözen, M. ve Tanyeli, U. (1992). *Sanat kavram ve terimleri sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Sparacino, D. (2003). A renaissance man who happens to be blind. E.S. Axel and N.S. Levent (Edited by), *Art beyond sight a resource guide to art, creativity, and visual impairment*. New York: AFB Press.
- Tharaud Brasher, L. (2003). Birmingham Museum of Art. E.S. Axel and N.S. Levent (Edited by), *Art beyond sight a resource guide to art, creativity, and visual impairment*. New York: AFB Press.
- Tuncer, T. (2005). Görme yetersizliği olan çocuklar. Prof. Dr. A. Ataman (Ed.), *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

*Summary***TOUCH, SOUND (VOCAL INFORMATION) AND SENSE IN
TEACHING OF A TOTALLY BLIND STUDENT
AND THE MUSEUM****Serap BUYURGAN*****Halil DEMİRDELEN****

Museums are the important educational places which have the objects belong to every (different) area (discipline). Museums, especially in developed countries, provide educational opportunities and participate actively in education of people who has different disabilities from different age groups. In order to do this, a museum visit consistent with the aim and the level of the visiting group or for a person should be organized. Starting from this aim, a museum visit aiming at teaching the living style, beliefs and the art of the Anatolian Civilizations to a totally blind university student who can only be thought through the special teaching methods is planned in the research.

This research is a case study. Museum of Anatolian Civilizations is visited together with a third grade student of The Department of The Visually Impaired/Education Faculty/Gazi University/Ankara. Research data is obtained from the three different working papers including open ended questions (totally 15), photos and notes taken during visit and the worksheet written by the student to explain his emotions related to the visit. Answers belong to the questions given to each working paper is written exactly as they are then they are tabularized and analyzed.

Museum visit is realized in three different phase. A proper day is specified through contacting with the Education Unit of The Museum of Anatolian Civilizations prior to the visit. Reproduced and copied art pieces which will be used by the researchers during the education through touch and sound are specified. Working papers are prepared. Necessary permissions are taken and the student is informed about the schedule of the museum visit. 30 classmates who have no visual problem escort the blind student during the whole museum visit. White walking

Address for correspondence: * Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Teknikokullar/ANKARA, serapb@gazi.edu.tr; ** Arkeolog, Müze Eğitimsi, Anadolu Medeniyetleri Müzesi Gözcü Sokak No: 2 Hisar/ANKARA, halildemirdelen@hotmail.com

stick is in his one hand and the other is handed by one of his classmate. The first working paper is applied before the beginning of the visit. Then questions included in working paper are replied by the researchers. Questions are read by a researcher and the answers given by the students are written down when each and every working paper is applied. Museum educator is being together with the group during the visit. Visit is done in a way that; either by asking museum educator for information or by trading the information among the visitors. Vocal information is given especially about the art-pieces which are the best to represent its era. Meaning of the bull and deer figures, belief of goddess, ceremonial symbols, holy cases, burial tradition, thumbs of the kings, ceramic cases and sculptures is explained through the description. Information is given about the coins prior to coming in front of them. Then Second working paper is applied. One of the purposes of the working paper is to extract the ideas of the student as a completely blind person, about the coins and paper moneys used nowadays. The student expresses his ideas on this question as; paper moneys used nowadays are not suitable for him for they are not tactile so he can not use them instead he compelled to use credit cards.

The most exciting part of the visit for the blind student is the one in the center hall. In this part of the museum the student is try to learn by touching the objects prepared for him previously. The student is acknowledged about the cases used for the feeding at the ancient times through touching the little samples of pots, jugs, vases produced by mug and bronze. He travels to the past through touching the reproductions of the "Hittite Sun". She/he learns that the "Hittite Sun" is used as ceremonial symbols by the Hittites and he also learns that the artifact accepted as the symbol of Ankara is a sculpture of a "Hittite Sun" and the genuine one of it is exhibited in the museum. He is informed about the ancient coins through touching. He also touches the reproduced twin idol (god or goddess sculpture used in polytheistic religions). Information is being made tangible by touching reproduced items. He is eager, excited, curious and cheerful during the whole learning process. He asks questions constantly and makes comments. He both touches and licks the tablets done by the Cuneiform Writing. He tries to learn all the art pieces through him senses other than the sense of sight. He gets information about the concept of art of the Anatolian Civilizations through touching the originally sized reproductions of human and animal bodies done by using the raised plaster technique in the educational workshop. He also mints the coin in educational workshop. Group gets back to the school after exercising the last working paper. He writes an essay about his emotions in next class.

As a result, an exciting and durable learning can be realized through a special program which is prepared as taking the teaching procedures for the blind into account.